

EEN AMBASSADE IN LONDEN?

En wel hierom

door Pim Waldeck

(de voordracht begint met de presentatie van een hielbijl)

In de jaren tachtig van de 19de eeuw werd bij het afgraven van het duin ten behoeve van de tuinbouw bij Loosduinen, net onder Den Haag, een bijzonder gave bronzen hielbijl gevonden.

Hielbijl, omdat de bijl als een soort voet vastgemaakt was aan een houten stok die aldus op een hiel leek.

Deze bijl werd bijna een eeuw later voor het eerst wetenschappelijk onderzocht. De uitkomst was verrassend: de bijl bleek, op basis van model en de samenstelling van het brons, import te zijn uit de Britse eilanden en te dateren uit zo'n 2000 jaar voor Christus. Vier duizend jaar geleden was er dus al handel, overzee, tussen de Lage Landen en de Britse Eilanden.

Waar personenverkeer en handelsbelangen spelen, ontstaan vanzelf contacten gericht op, wat de vroegere Britse Foreign Secretary Sir Edward Grey zo treffend noemde: *"enlarging the area of confidence"*. Diplomatie.

Zorg voor landgenoten en vreemdelingen en hun have en goed, onderhandelingen over handelsprivileges en immuniteiten, het is net als deze bijl al veel ouder dan de weg naar Rome.

In ons deel van de Westerse wereld ontwikkelden zich gezantschappen – meestal niet in stationaire maar in reizende vorm – in de 14de eeuw tot een vorm van ambassade die thans, zes eeuwen later, *basically* nog steeds bestaat.

Nederlandse gezantschappen ontstonden pas aan het einde van de 16de eeuw. De hoofdstad van Engeland was daarbij één van de eerste reisdoelen. Niet zo verwonderlijk vanwege de handelscontacten. Denk niet alleen aan de hielbijl, maar ook aan deze statige Nederlandse kerk waarvan de geschiedenis is begonnen in 1555 en die toen al vele handeldrijvende landgenoten in Londen tot ontmoetingsplaats was.

Waren Engelsen en Nederlanders in die tijd al elkaars concurrenten in de handel van goederen en diensten, belangrijker was dat onze politieke belangen congruent waren in de strijd tegen Spanje. De jonge Nederlandse republiek had al voor 1596 diplomaten in Londen en twee

jaar later kwam Johan van Oldenbarneveldt zelf over om bij Koningin Elizabeth I te pleiten gezamenlijk de strijd tegen het Habsburgse Spanje voort te zetten.

Vierhonderd jaar later bestaat de Nederlandse ambassade in Londen nog steeds, maar is de situatie volkomen veranderd. De tijd dat ambassadeurs – buitengewoon en gevolmachtigd – konden beschikken over oorlog en vrede is lang voorbij. Zelfs over boter, kaas en eieren hebben zij weinig meer te vertellen.

Het nut van het aanhouden van ambassades, zeker in de lidstaten van de Europese Unie, wordt regelmatig in twijfel getrokken. De revolutie in de informatie-technologie maakt dat de oplossing van moeilijkheden in de buitenlandse betrekkingen niet meer hoeft te wachten op de aankomst van de diplomatieke koerierszak.

Laten we op dit punt de vijf belangrijkste werkterreinen van ambassades eens langs lopen om duidelijk te maken waarom ambassades niet meer nodig zouden zijn:

POLITIEK:

- De voornaamste diplomatieke onderhandelingen spelen zich af in multilaterale sfeer. Denk aan de EU, de NAVO, de VN en de financieel/economische wereldfora;
- Bewindslieden spreken en zien elkaar tegenwoordig zo regelmatig, dat de tussenkomst van ambassadeurs niet meer nodig is;
- Politieke rapportage lijkt definitief verslagen door de CNN-factor. De hoofdsteden zijn dikwijls eerder op de hoogte van ontwikkelingen dan de diplomaten ter plaatse, en ministers moeten sneller reageren op gebeurtenissen dan diplomaten kunnen typen.

ECONOMISCH:

- Er zijn steeds minder economische belangen bilateraal te beschermen. Internationale handelsafspraken maken dat niet meer nodig. De globaliserende economie ontnemt ondernemingen steeds meer een specifiek nationale identiteit;
- Grote bedrijven doen rechtstreeks zaken met ministers en premiers;
- Banken, consultants en advocatenkantoren hebben in aanzienlijke mate de ondersteuning van handelscontacten overgenomen. 'Direct connect' tussen producent en klant komt veel gemakkelijker tot stand.

ONTWIKKELINGSHULP:

- Steun aan ontwikkelingslanden wordt steeds meer het domein van internationale gouvernementele en non-gouvernementele organisaties. Zelfs de wereld van de grote banken heeft microkrediet – *financial inclusion* – ontdekt. De overheid trekt zich

terug als projectleider. De rol van ambassades wordt meer die van inspecteur, of accountant.

CULTUREEL:

- Culturele akkoorden tussen landen, populair in de tijd van de Koude Oorlog, raken in onbruik;
- Culturele betrekkingen worden steeds meer het domein van culturele ondernemers met eigen internationale netwerken.

CONSULAIR:

- Toeristenorganisaties en verzekeringsbedrijven nemen de zorg voor hun in nood geraakte leden en klanten over van de consulaten;
- Ook op dit terrein maken de revolutie in de informatie technologie en het mede als gevolg daarvan vrijgemaakte internationale geldverkeer dat reizigers en landverhuizers hun problemen zonder beroep op de consulaten oplossen.

Als men geluk heeft, ligt Londen of Amsterdam op 45 minuten afstand vliegen. Het is tegenwoordig normaal dat mensen hier werken en wonen in Nederland of omgekeerd. We kennen de weg en als we die niet kennen is er internet. De diplomaat rest slechts de rol van portier met gouden pet voor bezoekende delegaties.

Na een dergelijke snelle analyse ziet het er somber uit voor het vak van ambassadeur.

De vraag: waarom eigenlijk nog ambassades en meer in het bijzonder waarom eigenlijk nog een ambassade in Londen? – is dus heel begrijpelijk.

De vraag: wat dóét een Nederlandse ambassade in Londen? – geheel opportuun.

Het bekende typetje van Van Kooten & De Bie, de televisiedeskundige Drs. Clavan, zou zonder aarzelen verklaren: "En wel hierom".

En dat zal ik proberen uit te leggen.

In het raam van deze voordracht spreek ik verder niet meer over ambassades in het algemeen, maar alleen nog over ambassade Londen.

Britten en Nederlanders zijn – ik heb het in mijn inleiding al geschetst – al eeuwen lang elkaars partners in voor- en tegenspoed. Kijk je op de wereldkaart, dan ligt er tussen onze beide landen weliswaar een stukje water, maar wij zijn buurlanden.

Dirk Jan Eppink gaf enige jaren geleden aan zijn bekende boek over België de titel "Vreemde Buren" mee. Hoe goed kennen wij onze Engelse burens eigenlijk?

We spreken allemaal Engels – denken we. We hebben hetzelfde fijnbesnaarde gevoel voor humor – denken we. En we doen op dezelfde manier zaken – denken we.

U weet dat de realiteit dikwijls anders is en dat geeft meteen ook een deel van het antwoord op de zojuist gestelde vragen.

Het is de consulaire functie die de brug vormt van de ambassade oude stijl naar de moderne vorm en die het begin van de noodzaak tot het handhaven van een ambassade illustreert.

Het vrij verkeer van personen, goederen en diensten, mogelijk gemaakt door die vermaledijde Europese Unie, heeft de omvang van de Nederlandse gemeenschap hier explosief doen groeien. Er bestaat geen registratieplicht meer, maar wij schatten het aantal landgenoten dat zich in Groot-Brittannië ophoudt op 70 à 90.000, waarvan de helft alleen al in Londen en omgeving.

De consulaire afdeling Londen en de 17 honoraire consulaten verspreid over het land zijn uitermate belangrijk vanwege hun loketfunctie voor allerhande documenten. Vorig jaar gaf Londen ruim 17.000 nieuwe paspoorten uit. Na Antwerpen is Londen daarmee de tweede "paspoortfabriek" van al onze posten in het buitenland.

Wat de uitgifte van visa betreft – Amsterdam is inderdaad de *Gateway to Europe!* – staat Londen na Moskou, Kiev en Paramaribo met ruim 18.000 visa op de vierde plaats¹.

Gelet op de ontwikkelingen, denken wij dat deze aantallen de komende tijd met 10% per jaar zullen stijgen. Dat betekent dat wij in 2012 kunnen rekenen op zo'n 60.000 documenten en 90.000 bezoekers per jaar.

De consulaire taak van Ambassade Londen wordt dus niet kleiner, maar juist groter.

Cultuur is voor Nederland een gezichtsbepalend export product geworden. Juist dezer dagen vallen "we" weer in de prijzen met de expositie "Dutch Portraits" in de National Gallery. Het samen optrekken van culturele en economische partijen is niet meer politiek incorrect.

¹ Het VK is geen partij bij het Schengen Verdrag. Reizigers die naar het Schengengebied willen (een aanzienlijk deel van de EU) zijn visumplichtig.

In cultureel opzicht is de aantrekkingskracht van wereld hoofdstad Londen groter dan ooit.

Kunst en cultuur dragen bij aan een sterk imago van Nederland in het VK. Dit soort activiteiten vindt plaats in de openbare ruimte en beïnvloeden de beeldvorming van de Britse publieke opinie op een rechtstreekse manier. Daarmee vormen zij onderdeel van de publieksdiplomatie, de openbare diplomatie, in contrast met de traditionele diplomatie achter de schermen.

In het domein van de publieksdiplomatie valt ook het scheppen van een zo goed en juist mogelijk beeld van Nederland in politiek, sociaal-economisch en cultureel opzicht. Die beeldvorming ontstaat vooral in de publieke opinie. De publieke opinie wordt gevormd door de media, maar in het VK ook meer en meer door de activiteiten van *think tanks* op velerlei terrein.

Beïnvloeding van de publieke opinie via media en *think tanks* is noodzakelijk om het imago van Nederland in het VK te onderhouden. Het imago is weliswaar in het algemeen positief, men wijst bijvoorbeeld op ons organisatievermogen, ons pragmatisme en op onze tolerantie, maar niettemin zien Britten Nederland vaak over het hoofd als potentiële partner in gevallen waar onze belangen congruent zijn. In zulke gevallen zouden we moeten proberen meer rendement uit de goede betrekkingen te halen. Beïnvloeding van de publieke opinie lukt slechts zeer ten dele via internet en al helemaal niet vanuit Den Haag. Een ambassade kan daar middels meer persoonlijke contacten extra aandacht aan besteden.

Lopen we het lijstje van vijf werkerreinen verder terug, dan sta ik even stil bij ontwikkelingssamenwerking.

Londen is Afrika niet, maar Londen en Den Haag hebben een overeenkomstige inzet op het gebied van internationale samenwerking, duurzame ontwikkeling en handhaving van de internationale rechtsorde.

Illustratief is het samen optrekken in vredesmissies, dat weer voortkomt uit de nauwe militaire samenwerking in NAVO-verband die al sinds jaar en dag bestaat tussen onze beide landen. De huidige missie in Afghanistan waar Nederland, naast het Britse contingent, 1800 mannen en vrouwen inzet om te voorkomen dat terroristische groepen daar hun basis kunnen vestigen en het land opnieuw in een burgeroorlog verzeild raakt, is het meest actuele voorbeeld.

De militaire samenwerking heeft tot gevolg dat op dit ogenblik ca. 80 Nederlandse militairen permanent gestationeerd zijn in het VK.

De defensie afdeling van de ambassade voorziet in het onderhouden van de dagelijkse contacten over beleid met de Britse militaire autoriteiten, en voorziet in de zorg voor de aan Defensie gerelateerde personen.

Komen we terug bij economie en handel.

Onze handelsbelangen zijn aanzienlijk. Het VK is de derde exportmarkt voor Nederland (2006: € 28,5 mld). Andersom is Nederland voor de Britten de vijfde exportmarkt na de VS, Duitsland, Frankrijk en Ierland, met een waarde in 2006 van € 17,8 mld.

De rol van de ambassade daarbij is een faciliterende. Het signaleren van exportkansen blijft, ondanks het vrije verkeer in de Europese interne markt, als bijdrage aan de versterking van het bedrijfsleven in onze economie, belangrijk.

De Interne Markt en het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid kennen vele spelregels in de vorm van Europese richtlijnen en verordeningen. Lidstaten van de EU kunnen niet zonder informatie over de wijze van uitvoering van deze regelingen door andere lidstaten. Ambassades voorzien daarin, omdat zij sneller rook en vuur van elkaar kunnen onderscheiden!

De afgelopen tien jaar heeft het VK een periode van aanzienlijke economische stabiliteit en groei doorgemaakt. Het resultaat van grote structurele hervormingen is een economie die zich kenmerkt door stabiele macro-economische omstandigheden (prudent monetair en fiscaal beleid), een grote mate van flexibiliteit in met name de arbeids- en productmarkten, en een grote rol voor de overheid (42% van het BNP).

Nog is de hervormingsagenda niet afgerond. De prioriteiten van het binnenlands sociaal-economisch beleid in de komende jaren, ongeacht de politieke constellatie van het moment:

- duurzame productie en consumptie (energie en klimaat),
- infrastructuur,
- onderwijs en
- gezondheidszorg,

bieden voor de Nederlandse exporteurs van goederen en diensten vele kansen.

Ik pik energie en klimaat er even uit.

Enkele weken geleden werd het *Energy White Paper* gepubliceerd, waarin voorstellen staan om een transitie te kunnen maken naar een "*low carbon economy*". In de Britse visie zijn er de komende decennia twee uitdagingen:

- klimaatverandering en
- energievoorzieningszekerheid (mooi scrabble woord, 3x woordwaarde!)

Beide onderwerpen zijn van levensbelang voor ons land, zowel voor ons fysieke als economisch welzijn. Zij vormen een goed voorbeeld van terreinen waarop de traditionele diplomatie nieuwe activiteiten ontplooit.

Internationale samenwerking op beide terreinen is onontbeerlijk. Alleen los je het niet op. Bovendien benaderen Nederland en het VK deze problemen vaak op dezelfde manier en is de Noordzee niet alleen water maar ook de schutting tussen beide landen. We moeten dus als burens met elkaar optrekken, niet alleen in politieke zin, in Europa bijvoorbeeld, maar ook door bijvoorbeeld samen wetenschappelijk onderzoek te doen. Kennis vergaren, innovatie in het bedrijfsleven stimuleren, investeren.

In contacten met de Britse overheid en het Britse bedrijfsleven speelt de ambassade de rol van wegbereider voor deze bijzondere vorm van economische samenwerking.

Sprekend over investeringen, is het goed te vermelden dat de ambassade ook actief is om Nederland als vestigingsplaats voor bedrijven en financiële instellingen onder de aandacht te brengen.

Sterke punten daarvoor zijn onder meer:

- Excellente geografische ligging met goede verbindingen naar het achterliggende Europese vasteland;
- Politiek, sociaal en economisch stabiele omgeving;
- Internationale oriëntatie;
- Competitief belastingklimaat;
- Hoogwaardige, meertalige en productieve beroepsbevolking;
- Goede infrastructuur (fysiek, elektronisch)

Er is dus, dichtbij, een alternatief voor Londen. De eerste vijf maanden van dit jaar hebben zich vijf Britse middelgrote bedrijven door tussenkomst van de ambassade gevestigd in Nederland.

Met de opkomst van India als een economische wereldspeler, zien we dat Indiase bedrijven, die traditioneel eerst naar het VK keken (vanwege het *comfort level*), zich nu realiseren dat, indien zij hun positie willen versterken op het vasteland van Europa, Nederland een zeer goed alternatief of supplement biedt. Voor de prijsbewuste Indiase zakenmensen begint Londen ook te duur te worden. Doordat Nederland al vele (Surinaams) Indiase kleine bedrijven kent, kunnen deze nieuwkomers zich gauw thuis voelen.

Ons bedrijfsleven heeft in het VK belang en baat bij economische dienstverlening door de Nederlandse overheid.

Ten slotte zijn wij terug bij de politiek.

Er is binnenlandse en buitenlandse politiek.

De maatschappelijke vraagstukken waarvoor het VK en Nederland zich geplaatst zien zijn, met de nodige accentverschillen, in hoge mate vergelijkbaar.

Het gaat om zaken als sociale integratie, arbeidsparticipatie en huisvesting van jongeren, het tegengaan van criminaliteit onder jongeren, het tegengaan van radicalisering en terrorismebestrijding.

De *buzz-words* zijn: *Citizenship and Communities*.

Beide landen kunnen veel profijt hebben van een meer structurele bilaterale samenwerking. Niet alleen op nationaal niveau, maar ook op het niveau van steden en regio's. De belangstelling hiervoor vanuit Nederland is groot. De post moet op deze ontwikkeling aansluiten. Het is een nieuw werkterrein voor de ambassade.

De buitenlandse politiek onder Premier Brown zal uit blijven gaan van een wereldwijde agenda: *Britain as a successful leader of the global economy*.

Het is een activistisch buitenlands beleid dat consequent in alle internationale fora wordt uitgedragen:

- Klimaat- en energiebeleid,
- internationaal veiligheidsbeleid,
- Afrika-beleid,
- internationale handelspolitiek.

Over verdere Europese integratie zal het VK sceptisch blijven. Maar de EU is voor het VK een centraal instrument om zijn wereldwijde agenda te verwezenlijken. Brown wil een sterk VK in een sterk Europa.

Op een groot aantal dossiers biedt die wereldwijde agenda kansen voor Nederland. Onze visies stemmen vaak overeen. Daar kan het VK een belangrijke en invloedrijke partner voor Nederland zijn. Door, afhankelijk van het onderwerp, nadrukkelijk samenwerking met de Britten te bevorderen, kan de Nederlandse positie versterkt worden.

Ondanks de CNN-factor, en ondanks het veel makkelijker geworden rechtstreeks contact tussen Den Haag en Londen, is er juist meer behoefte om de betekenis van al die informatie te analyseren en te interpreteren, aan gesprek en beïnvloeding ter plekke op velerlei niveau, aan vertegenwoordiging, aan het telkens verbeteren van het netwerk.

In grote onderhandelingsituaties, zoals pas geleden nog tijdens de discussie over de toekomst van het EU-verdrag, is een mix van deze

activiteiten, gestuurd en uitgevoerd door de ambassade, cruciaal voor het begrijpen van de Britse bedoelingen in het spel.

Ik kom tot de conclusie.

Voor het onderhouden van de bilaterale betrekkingen, ook met een buurland als het VK, zijn vertegenwoordiging, informatievergaring, beïnvloeding, netwerk, en de dienstverlening aan Nederlandse gemeenschap en bedrijfsleven essentiële elementen.

Die elementen nemen niet in belang af, naarmate de Europese integratie voortschrijdt. Ondanks dat bepaalde zaken inderdaad aan Brussel kunnen worden overgelaten, maakt de Europese ruimte het noodzakelijk nog beter op de hoogte te blijven van de belangen en posities van de lidstaten en scheidt zij nieuwe gebieden voor beleidsbeïnvloeding en beleidssamenwerking.

Kortom: is een Nederlandse ambassade in Londen nodig?
Het antwoord luidt: ja, en wel daarom.